

KUŞAKLARARASI İLETİŞİM: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLILARLA İLETİŞİM BİÇİMLERİ INTERGENERATIONAL COMMUNICATION: UNIVERSITY STUDENTS COMMUNICATION FORMS WITH AGED PEOPLE

Nilüfer Pınar KILIÇ*

Öz

Demografik alanda yaşanan değişimlerle birlikte farklı kuşakların daha uzun süre bir arada yaşadıkları yeni bir toplumsal ortam oluşmuştur. Farklı yaş grupları arasındaki iletişime gönderme yapan kuşaklararası iletişim kavramı bu yeni toplumsal ortamdaki iletişim biçimlerini kuşak unsuru ile birlikte ele almaktadır. Yaş gruplarını bir kategori olarak değerlendiren çalışmalar çoğunlukla genç-yaşlı iletişimine odaklanmakta ve yaşlılığa dair kalıpyargıların etkilerini araştırmaktadırlar. Kuşaklararası iletişim araştırmalarında gençlerin genel olarak aile bireyleriyle daha olumlu iletişim kurdukları, kendi akranlarıyla iletişim kurmayı tercih ettikleri ve sahip oldukları kalıpyargıların iletişimi olumlu ya da olumsuz olarak etkilediği söylenmektedir.

Bu çalışmada 18-24 yaş arası üniversite öğrencilerinin yaşlılara yönelik sahip oldukları kalıpyargılar ve yaşlılarla kurdukları iletişim biçimleri kuşaklararası iletişim bağlamında analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda gençlerin yaşlılara dair hastalık, yalnızlık, güçsüzlük/zayıflık gibi olumsuz ve bilgelik gibi olumlu kalıpyargılara sahip oldukları tespit edilmiştir. Yaşlılarla kurdukları iletişimde olumsuz kalıpyargıların çok fazla etkili olmadığı, gençlerin yaşlılarla saygılı bir iletişim kurdukları görülmüş ve bu durum Türk kültüründe yer alan değerlere bağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kuşaklararası İletişim, Yaşlı, Genç, Kalıpyargı.

Abstract

A new social environment has emerged in which different generations live together for a longer time with the changes in demography. The concept of intergenerational communication which refers communication among different age groups, deals forms of communication in the new social environment together with "generation" element. Studies that evaluate age groups as a category, often focus on young-old communication and investigate the effects of stereotypes about elderliness. In intergenerational communication researches, it is stated that young people generally communicate more positively with their family members, prefer communicating with their peers, and stereotypes they have effects communication positively or negatively.

In this study, the stereotypical beliefs of university students between the ages of 18 to 24, towards elders and the communication forms with elders were analyzed in the scope of intergenerational communication. As a result, it is found that young people have stereotypical beliefs about elder people. Some of them are negative like sickness, loneliness, weakness and some of them are positive like wisdom. It is seen that young people were communicating respectfully with elder people and the stereotypes have not got too much impact on young. Therefore, one can say that one of the reasons of that is the values about elder people in Turkish culture.

Keywords: Intergenerational Communication, Aged People, Young, Stereotype.

1. Giriş

Modernleşme ve endüstrileşmenin toplumsal yaşama etkilerinden biri demografik alanda yaşanmaktadır. Bebek ölümlerinin azalması, doğum oranlarının düşmesi ve sağlıktaki gelişmelerle birlikte insan ömrünün uzaması, bütün kuşakların daha uzun süre bir arada yaşadıkları yeni bir toplumsal yaşama neden olmaktadır (Canatan, 2009: 180). Söz konusu toplumsal yaşamda çocuk-yaşlı dengesi değişmekte ve 2050 yılında yaşlı sayısının çocuk sayısına ulaşması beklenmektedir (Mandıracıoğlu, 2010: 39). Kuşakların bir arada olduğu ortamların arttığı bu boyutta kuşaklararası sürekliliğe rağmen bireyler dönüşen ekonomik, sosyal, kültürel ve sembolik bağlamlar nedeniyle farklı yaşantıları deneyimlemektedirler. Başka bir deyişle "bireyler, bir kuşaktan diğerine geçişte olma, eyleme ve düşünme biçimlerini dönüştürmektedirler" (Lahaye vd. 2011: 92). Bu durum farklı kuşakların değerlerini ve dolayısıyla iletişim pratiklerini etkilemekte ve iletişimde kuşak unsurunun analizini gerekli kılmaktadır.

Türkiye’de kuşakları konu edinen akademik çalışmaların büyük kısmı sosyoloji, gerontoloji, psikoloji ve eğitim bilimleri alanlarında yapılmıştır. Söz konusu alanlarda yapılan çalışmalar genelde kuşaklararası ilişkileri, çatışmayı, farklılığı, rolleri ve kuşaktan kuşağa aktarımı incelemektedirler (Aydın, 2010; Öztıp, 2000; Özüörçün Küçükertan, 2013; Önel, 2013; Yalçınöz, 2011; Tokgöz, 2011; Tüybek, 2004; Güngör, 2000; Oktay, 1999; Morsümbül, 2014; Üstün 1994; Kadılar, 2011). İletişim alanında farklı kuşaklara odaklanılarak yapılan çalışmalarda gençler yoğun olmakla birlikte yaşlı veya gençler tek tek ele alınmış ve medya kullanım pratikleri (Koçak ve Terkan, 2010; Akpınar, 2007; İlhan, 2010; Güven, 2010; İçli, 2004),

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü.

medyada temsil (Çolakoglu, 2011; Gönen, 2005), medyanın etkisi (Baydili, 2011; İmik, 2006; Alıcı, 2014), bir kültür ya da altkültür olarak gençlik (Kabaş, 2012; Aktaş, 2012; Candan, 2011; Erşen, 2002), tüketim davranışları (Şener, 2011; Özübek, 2010; Aktaş Yamanoglu, 2008), kimlik inşası (Kırcelli, 2011; Ertekin, 2011; Kır, 2008) gibi konular incelenmiştir. Türkiye’de kuşaklararası iletişim temelindeki literatüre bakıldığında yeterli sayıda çalışma bulunmadığı görülmektedir. Bu alanda yapılan *Kuşaklararası İletişim Farklılığı: Bilim Teknoloji ve Yenilik Haberleri Üzerinden Bir Odak Grup Çalışması* (Yıldırım Becerikli, 2013a) başlıklı çalışmada kuşaklararası iletişim kavramının çerçevesi çizilmiş; genç ve yaşlıların medya kullanım pratikleri ve medyada temsilleri analiz edilmiştir. *Kuşaklararası İletişim Açısından Yeni İletişim Teknolojilerinin Kullanımı: İleri Yaş Grubu Üzerine Bir Değerlendirme* (Yıldırım Becerikli, 2013b) başlıklı çalışma ileri yaş grubu bireylerin okuma pratikleri üzerine odaklanmıştır. *Kuşaklararası Farklılıkları Örgütler Üzerinden Anlamak: Bir Alan Araştırması* başlıklı çalışma ise X ve Y kuşaklarının “iş yaşamında kendi kuşakları ve diğer kuşaklara ilişkin” görüşlerine ve “kuşakların çalışma değerlerine ilişkin” görüşlerine yer vermiştir (Karaaslan, 2014).

Kuşaklararası iletişim kavramı farklı yaş grupları arasındaki iletişime gönderme yapmakta ve iletişim araştırmalarının bir alt alanı haline gelmektedir. Kuşaklararası iletişim sadece ebeveyn-çocuk ya da büyükanne/büyükbaba-torun arasındaki aile içi iletişim kapsamında değil; yaş ayrımcılığı, yaşlılığın toplumsal sorunları, farklı kuşaklara özgü kalıpyargılar, sağlık sektöründe yaşlılarla iletişim, yaşlı çalışanlarla kurumsallaşmış iletişim gibi daha geniş kapsamda ele alınmakta ve çalışılmaktadır (McCann vd. 2007: 1).

Kuşaklararası iletişim bağlamından yola çıkan bu çalışmada genç-yaşlı iletişimine odaklanılarak, üniversite öğrencisi gençlerin sahip olduğu kalıpyargılar ekseninde yaşlılarla kurdukları iletişim biçimleri analiz edilmiştir.

2. Kuşaklararası İletişime Teorik Yaklaşımlar

Kuşaklararası iletişim alanındaki akademik çalışmalara düşünce ve araştırma aşamasında rehberlik eden *Yaşam Boyu Gelişim Yaklaşımı (Life-span Developmental Perspective)* ve *Gruplarası İlişkiler ve Sosyal Kimlik Kuramı* gibi farklı disiplinlerden gelen kuramlar bulunmaktadır. İnsan gelişimini ve yaşlanmayı, biyolojik, bilişsel ve sosyo-duygusal gibi çoklu faktörlerle ele alan yaşam boyu gelişim yaklaşımında temel varsayım, gelişimin bütün yaşam sürecinde devam ettiği ve yetişkinlik sürecinde tamamlanmadığıdır (Eryılmaz, 2011: 50). Yaşam boyu gelişim yaklaşımı, kuşaklararası iletişim araştırmalarında bireylerin fiziksel, bilişsel ya da psikolojik açıdan farklı gelişimleri olan ve biricik tarihsel bağlamlarda oldukça farklı yaşam olayları deneyimlemiş insanlar olduklarını ve farklı yaşlardaki bireylerin iletişiminin de özel olabileceğini kavramamıza yardımcı olmaktadır. Öte yandan bireylerin farklı gelişimsel kültürlere ait olmalarından ötürü kuşaklararası iletişimin bazı özelliklerinin kültürlerarası iletişim ile bağlantılı olduğunu söyleyebilmemize olanak tanımaktadır. Bireysel kimliğin gelişimini açıklamamıza yardımcı olan bu yaklaşımın yanında bireylerin sosyal kimliklerinin inşasının da açıklanması gerekmektedir. Gruplarası teorisi, kendilerini belli bir kuşağın içinde tanımlayan yaşlı ve genç bireyleri farklı sosyal-nesnel grupların üyeleri olarak tasavvur etmemize ve sosyal kimlik inşasını açıklamamıza olanak sağlamaktadır (Williams ve Nussbaum, 2001:7). Avrupa sosyal psikolojisi kökenli sosyal kimlik kuramı grup üyeliğini ve grup süreçlerini ele almaktadır. Kuramın temel bakış açılarından biri kişinin belirli kişilik ve davranışsal özelliklerine gönderme yapan kişisel kimliğin grup üyeliğiyle birlikte yerini sosyal kimliğe bırakması olarak ifade edilebilmektedir. Söz konusu kurama göre insanların belirli bir toplumsal yapı içinde belirli sosyal sınıfların üyeleri olarak hareket etmeleri kendilerinin ve diğerlerinin yerlerini tanımlamalarına yardımcı olmaktadır (Williams ve Nussbaum, 2001: 7-8; Demirtaş: 2003: 129). Gruplarası ilişkiler ve sosyal kimlik kuramı, kuşaklararası iletişim araştırmalarında insanların belirli yaş kategorilerine ve kuşak gruplarına üye olmalarından kaynaklanan sosyal kimlikler ve kalıpyargıları tanımlamamıza ve insanların grup üyesi olarak nasıl davrandıklarını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Grup üyelerine atfedilen ve bireyin kişilik özelliklerinin yadsınmasına neden olan kategorileştirme iletişimin gidişatını belirleyebilmektedir. Yaşın da bir kategori olarak ele alınmasıyla birlikte kuşaklararası iletişimde kalıpyargıların, ayrımcılığın ve önyargıların etkin olabileceği söylenebilmektedir (Williams ve Nussbaum, 2001: 8-11; Karaaslan, 2014: 63).

Kuşaklararası iletişim temelinde yapılan araştırmalar sonucunda alanın teorik altyapısını oluşturacak teori ve modeller de geliştirilmektedir. Geliştirilen teori ve modeller sadece genç-yaşlı grubuna ait bireylerin iletişimine odaklanan araştırmalarda kullanılmamakta, yaşlı ayrımcılığı, sağlık iletişimi, örgütlerdeki iletişim gibi farklı bağlamlardaki çalışmalara da kaynak sağlamaktadır. Gelişmekte olan alanda öne çıkan teorik yaklaşımlar aşağıda sıralanmıştır.

2.1. İletişimsel Uyum Teorisi (*Communication Accommodation Theory*)

İletişimsel uyum teorisi, genel olarak insanların etkileşimlerinde konuşmalarını, tonlamalarını, el veya vücut hareketlerini karşı tarafla uyum sağlamak için değiştirdiklerini tartışmaktadır. Bireylerin sözlü ya da sözsüz iletişimlerinde sosyal farklılıkları neye göre ön plana çıkardıklarını ya da minimize ettiklerini sorgulayan teori dil, bağlam ve kimlik arasındaki bağlantının yanı sıra kişilerarası ve gruplar arası faktörlere odaklanmaktadır. Buna ek olarak, iletişim davranışlarını etkileyen mikro ve makro bağlamlarla ilgilenmektedir. Teoriye göre bireyler, iletişimi kolaylaştırmak ve sosyal olarak kabul görmek de dâhil olmak üzere çeşitli motivasyonlarla muhataplarına uyma davranışı gösterirler. Muhataplarını sosyal kategorilere göre gruplandırdıkları gibi, insanlar diğer grup üyelerinden kendi grup üyeleriyle karşılıklı olarak daha uyumlu iletişim kurma eğilimindedirler. Kendi grup üyeleriyle daha uyumlu iletişim kuranlar diğer grup üyeleriyle genelde uyumsuz iletişim kurmakta ya da iletişimi kesme yoluna gitmektedirler (Ota vd. 2007: 174; Williams ve Nussbaum, 2001: 11). Başka bir ifade ile bireyler iletişim davranışlarında, bir grupta dayanışma içerisinde olduklarını göstermek istediklerinde uyum gösterebilmektedirler (Örn. tavsiyede bulunma, övme vb.). Bu durumda diğerlerinin ihtiyaç ve ilgilerine özen göstererek pozitif iletişim kurabilmektedirler. Diğer yandan, bireyler kendi gruplarının diğer gruptan farkını başka bir deyişle ayırt edici özelliklerini göstermeye önem veriyorlarsa, kendilerini diğer grup üyelerinden farklılaştırarak uyumsuz iletişim kurabilmekte (Örn. diğerinden daha üstünmüş ya da amirmiş gibi konuşma) ya da muhatabından hoşlanmadığını ya da konunun ilgisini çekmediğini belli edecek biçimde negatif iletişim kurabilmektedirler (McCann. vd, 2007: 3).

Teoride aşırı-uyumluluk (*overaccommodation*) kavramı önemi bir yerde durmaktadır. Aşırı-uyumluluk genç konuşmacının, yaşlı kişiye dair algıladığı fiziksel ya da psikolojik kısıtları (az duyma, bunama) dengelemek için iletişim biçimini düzenlemesi olarak ifade edilebilmektedir. Başarılı ve kolay etkileşim için gerekli olan iletişim davranışını aşmak olarak da ifade edilebilen aşırı-uyumluluk için yapılan değişiklikler (anlamsal detaylandırma, anahtar kelimelere vurgu ve yancümle ve içe yerleşik tümcecikleri azaltma vd.) bazen yaşlı kişinin anlamasını ve hatırlamasını arttıracığından yaşlı iletişimde yararlı olarak görünse de, yaşlının özgün özelliklerine göre küçümseyici olarak da anlaşılabilir. Çünkü yaşlı insanlara dair algıların çoğu kişinin karakteristiğinden ziyade yaş temelli kalıpyargılardan oluşmaktadır. Bu nedenle genellikle yapılan düzenlemelerin gerekli olandan fazlası olduğu söylenebilir. Öte yandan gençler tarafından kullanılan aşırı-uyumluluk örneklerine bakıldığında (benzer söz dağarcığı ve sözdizimi; seçilen sınırlı başlık; abartılı tonlama, sesinin yükseklik alçaklık derecesini ayarlamak (*pitch*) vd.), aşırı-uyumluluğun sözlü ya da sözsüz olabileceği anlaşılmaktadır. Özellikle birbirini tanımayan kuşakların iletişimde görülen aşırı-uyumluluk, himayeci konuşma (*patronizing talk*), yaşlı konuşması (*elderspeak*) ve ikincil bebek konuşması (*secondary baby talk*), üçüncü şahıs konuşması (*third-party talk*) gibi çeşitli konuşma şekilleriyle de açıklanmaktadır. (Giles ve Gasiorek, 2011: 234; Harwood, 2007: 75)

Teoride iki ana uyum süreci tanımlanmaktadır. Yöndeşme (*convergence*) sosyal farklılıkları azaltmak için, bireylerin diğerinin iletişim davranışlarına adapte olduğu stratejilere gönderme yapmaktadır. Ayrışma ise (*divergence*), bireylerin kendileri ve karşılarındaki kişi arasındaki sözel olmayan ve konuşma farklılıklarını vurgulamalarına gönderme yapmaktadır. Bazen bireyler yöndeşmeyi fazla uygulamakta ve bu durum aşırı-uyumluluk ile sonuçlanabilmektedir. Teori, sosyal psikolojideki kimlik ve grup teorilerinden beslenerek tarafların konuşmada neden yöndeştiklerini ya da ayrıştıklarını açıklamaya çalışmaktadır (Giles vd., 1991). İletişim uyum teorisine göre bütün iletişim süreçlerinde ayrılıklar ve benzerlikler bulunmaktadır. Bireyler önceki deneyimlerini hatırlamaktadırlar ve bu nedenle iletişimin sadece durumsal koşullardan ve ilk intibadan değil, etkileşimde gömülü olan sosyal-tarihsel bağlamdan etkilendiği kabul edilmektedir. Bireylerin tutum ve inançlarının türemesini sağlayan bu faktörler uyuma ne kadar istekli olacaklarını da belirlemektedir. Kişiler arasındaki benzerlikler arttıkça iletişimdeki uyum da artmakta, genç yetişkinlerin aile üyeleriyle, dışarıdan olanlardan daha fazla uyumlu davranışlar deneyimlemeleri beklenmektedir (Hung, vd. 1997: 85). İletişimde birey karşı tarafın davranış ve konuşmasını algılayıp değerlendirdikten sonra uyum için değişiklik yapıp yapmayacağına karar vermektedir. Ancak uyumlu bir iletişim için her zaman böyle bir karar verme zorunluluğu bulunmamaktadır. İki yabancıların karşılaşarak rasgele yaptıkları konuşmada böyle bir karar alma yoktur. İletişim uyum teorisine göre dil ve davranışlar grup aidiyetinin ve sosyal statünün göstergeleridirler. Farklı dilleri konuşan iki insan iletişim kurmaya çalışıldığında, statüsü yüksek kişinin dilini konuşma konusunda uzlaşmaları daha muhtemeldir. Bununla birlikte normlar uyum sürecinin rehberi olarak bireyin nasıl uyum sağlayabileceğine açıklık getirmektedirler. Örneğin genç bir birey ailedeki yaşlı bireyle konuştuğunda, saygı göstermekte ve sorunsuz iletişim kurmak için argo sözcükleri kullanmaktan kaçınmaktadır (Giles vd., 1991; Hung, vd. 1997:84-85).

İletişim uyum teorisi temel alınarak yapılan çalışmalarda, farklı kuşaktaki insanların, diğer yaş grupları yerine kendi yaş gruplarındakilerle iletişim kurmaya eğilimli oldukları görülmüştür. McCann ve

Giles'in de yaptığı çalışma bu savı olumsuz niteliktedir. Genç yetişkinler kuşaklararası iletişimi daha olumsuz olarak ifade etmekle birlikte 65 yaşın üzerindeki insanları gençlere göre daha uyumsuz olarak tanımlamışlardır (2007: 2). İletişimde uyumsuzluk olduğu zaman, yani gruplar arası farklılıklar ön plana çıktığı zaman ihtiyatlı ve saygılı olma görünür olmaktadır. Saygılı kaçınan iletişim olarak (*respectfully avoidant communication*) olarak kavramsallaştırılan durum; işte çatışmalı durumlardan kaçınma, konudan kaçınma, başkasının ya da kendinin itibarını zedeleyecek durumdan kaçınma gibi saygının işareti olabilmektedir (McCann ve Giles, 2007: 3; McCann vd. 2005: 294).

2.2. İletişim Yaş Açmazı Modeli (*Communication Predicament Model of Ageing*)

Ryan, Giles, Bartolucci, ve Henwood (1986) tarafından iletişim uyum teorisinden türetilmiş olan iletişim yaş açmazı modeline göre, gençler iletişimlerinde bazen fazla uyumlu davranış sergilemektedirler ve bu durum iletişim açmazına neden olabilmektedir (akt. Ota vd. 2007: 174). Model kuşaklararası etkileşimdeki iletişim ve bilişsel süreçler arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmaktadır. Gençlerim yaşlılar hakkındaki kalıpyargılardan kaynaklı beklentilerinin (*stereotyped expectation*), kuşaklararası bağlamda yaşlıların iletişimlerine olumsuz etkide bulunması modelin temelini oluşturmaktadır. Bu durumun sosyal etkileşimin kalitesini düşürdüğü, yaşlıların psikolojik ve fiziksel sağlığının olumsuz etkilendiği yönünde tartışmalar bulunmaktadır (Harwood vd., 2000: 21; William ve Nussbaum, 2001:15; Hummert, 2011: 254).

Modele göre, genç bir birey yaşlı bir bireyle karşılaştığında yaşlılığa ilişkin olumsuz kalıpyargılara uygun şekilde yaşlılığa ilişkin işaretler görmektedirler. Yaşlanma ile ilgili olan negatif kalıpyargılar nedeniyle "yaşlı" grubu üyesi olarak tanımlanan bireyler, kuşaklararası etkileşimde "istenmeyen" pozisyonuna yerleşmektedirler. Bu durum genç bireyin iletişim stratejilerini değiştirmesine ve iletişim fırsatlarını engellemesine yol açmakta ve sonuç olarak negatif basmakalıplar pekişmiş olmaktadır. Öte yandan bu durum yaşlı birey tarafında, genç ve yaşlı muhatapların negatif kalıpyargılarını güçlendiren "yaşlı" davranışının artmasına sebep olmaktadır. (Pecchioni ve Croghan, 2002: 715- 716). Modele göre, kuşaklararası etkileşimlerdeki problemler gençlerin yaşlı insanlara karşı sahip oldukları kalıpyargılardan ve öyle davranmalarını beklemelerinden ortaya çıkmaktadır. Konuşmanın belli biçimlerine öncülük ettiği varsayılan kalıpyargılardan kaynaklı beklentilerin birçok durumda geçerli olmadığı görülmektedir. Genç birey kalıpyargılar nedeniyle aslında yaşlıda hiç olmayan özellikler varmış gibi iletişim kurmaktadır. Örneğin genç, yaşlıların bilişsel olarak kötü durumda olduklarına (*cognitively impaired*) dair bir kalıpyargıya sahipse, bu kalıpyargı onun daha basitleşmiş ve hükmedici bir konuşma yapmasına öncülük edecektir ve karşılığında yaşlının daha kompleks tartışma yürütme fırsatını kısıtlayacaktır. Genç bireyin sahip olduğu kalıpyargı, yaşlının söyleminin görece basitliğiyle doğrulanmış olacaktır ve yaşlı birey anlamlı bir sosyal bağlantının eksikliğini yaşayacaktır. Bu durumun uzun süre devam etmesi halinde belki de düşük seviyedeki sosyal bağlantı gerçekten bilişsel bozulmaya yol açacaktır. Bu yüzden, model kuşaklararası iletişim ve yaş temelli kalıpyargılara dair kendi kendini gerçekleştiren kehaneti yansıtmaktadır (Harwood, 1998: 14).

Modele ilişkin yapılan araştırmalara göre kalıpyargılar daha çok negatif olmaktadır. Çeşitli ve niteliksel olarak farklı kalıpyargılar genç ve yaşlıda benzer olarak ortaya çıkabilmektedir ve belli bir kalıpyargı yaşlının fizyonomik özelliklerine (yüz ifadesi) göre aktif olabilmektedir. Böyle bir durumda olumlu iletişim için gençlerin uyum sağlamak için çaba sarf etmeleri, kalıpyargıların yaşlının gerçek yetenekleriyle uyuşmaması halinde, aşırı-uyumluluk halini alabilmektedir (Harwood, 1998: 14; Giles ve Gasiorek, 2011: 238). İletişim yaş açmazı modelinde negatif kalıpyargılar tartışılrsa da Hummert vd. pozitif kalıpyargıların da önemli olduğunu tartışarak iletişimde yaş stereotipilerinin aktivasyonu modelini geliştirmişlerdir (McCann vd. 2005: 294).

2.3. İletişimde Yaş Stereotipilerinin Aktivasyonu Modeli (*Age Stereotypes in Interactions Model*)

İletişimde yaş stereotipilerinin aktivasyonu modeli, iletişim yaş açmazı modelinin genişletilmiş halidir. Söz konusu modelde yine kalıpyargıların nasıl aktifleştiğini ve neden iletişimde sorun oluşturduğu açıklanmaya çalışılmaktadır. Yaş açmazı modelinden en büyük farkı sadece olumsuz değil, olumlu kalıpyargıları da analize dâhil etmesidir. Hummert vd.'nin 1994 yılında yaptıkları çalışmaya göre yaşlı insanların özellikleriyle bağlantılı pozitif ve negatif kalıpyargılar bulunmaktadır. Çalışmalarında dört olumsuz alt-kalıpyargı (ağır engelli, ümitsiz, huysuz veya aksi, köşesine çekilmiş) ve üç olumlu alt-kalıpyargı (mükemmel büyükanne/büyükbaba, olgun, bilge) tanımlamışlardır. Modele göre bazı negatif kalıpyargıların himayeci konuşmayı (*patronizing talk*) ortaya çıkarma olasılığı daha yüksektir. Örneğin ağır engelli bir yaşlının bu tip bir konuşmayla karşılaşması aksi ya da sert bir yaşlının karşılaşmasından daha muhtemeldir (akt. Karaaslan, 2014: 68-69).

Yaş, bilişsel karmaşa ve diğer yaşlılarla geçmiş ilişkilerin kalitesi olmak üzere bireylerin üç karakteristik özellikleri olduğunu belirten modele göre, söz konusu özellikler bireylerin yaş ile ilgili kalıpyargılarının birleşme değerini ve doğasını etkilemektedir. Başka bir deyişle aktifleşen kalıpyargı kısmen alıcının belirli öz sistem özellikleri ile ilişkilidir (Giles ve Gasiorek, 2011: 238). Karmaşık bilişsel düzeye sahip kişiler, muhataplarına yönelik yargılarında daha ayrıntılı ve gelişmiş şemalara sahip olduklarından, iletişim sürecinde karşı tarafın ihtiyaçlarına uyacak şekilde daha gelişmiş mesajlar üreterek daha uyumlu oldukları söylenebilmektedir. Bu bağlamda yaşlılarla daha sık iletişim kuran gençler daha karmaşık şemalar kuracaklar ve kurulan iletişimin olumlu olması halinde de kurulan şemalar zengin ve pozitif olacaktır (Karaaslan, 2014: 69).

Modele göre, yaş, bilişsel karmaşa ve diğer yaşlılarla geçmiş ilişkilerin kalitesi bir araya getirildiğinde, olumlu yönde iletişim deneyimleyen ve bilişsel karmaşası düşük genç bireyler yaşlılara yönelik olarak daha negatif kalıpyargılar geliştireceklerdir. Aynı zamanda yaşlı bireyin fiziksel ve iletişimsel özellikleri ile birlikte etkileşimin bağlamı da kalıpyargıların aktifleşme sürecini etkilemektedir. Örneğin gri saç, kırışıklıklar gibi fiziksel özellikler, giyim tarzı veya bastonla yürümek bir kalıpyargının aktifleşmesini sağlayabilmektedir. Bağlamsal olarak düşündüğümüzde de örneğin bir huzur evinde yapılan iletişim yaşa dair olumsuz kalıpyargıların aktifleşmesi olasılığını arttırmaktadır. Yaşa bağlı kalıpyargılar üzerine odaklanan bu modellerin eksikliği; gençlerin aile içindeki yaşlılarla daha çok iletişime girmelerine rağmen "yabancılarla" girdikleri iletişime odaklanmasıdır. Uzun zamanlı ilişkiler (dede-nine-torun) bağlamında gerçekleşen kuşaklararası etkileşim, daha olumlu olma eğilimindedir (Pecchioni ve Croghan, 2002: 716).

Yaş kimliğinin kuşaklararası iletişimde önemli bir rol oynadığını gösteren teori ve modellerin genç-yaşlı iletişimde etkili olan yargılara ve gruplar arası faktörlere odaklandıkları görülmektedir. Kuşaklararası iletişim çalışmalarına bir çerçeve sağlayan modeller genç-yaşlı arasındaki iletişim davranışlarının önceki iletişim deneyimleriyle ve sahip olunan kalıpyargılarla ilişkisini ortaya çıkarmışlardır. Bireylerin iletişim pratiklerinin kendi grup üyeleriyle daha uyumlu olacağını gösteren iletişim uyum teorisinde, gençlerin yaşlıya dair algıladıkları kısıtlara göre iletişim biçimini düzenlediği savunulmaktadır. Özellikle olumsuz kalıpyargılara odaklanan iletişim yaş açmazı modelinde aşırı uyumun iletişim açmazına neden olabileceği belirtilmektedir. Bu modele olumlu yargıları da ekleyerek genişletilen iletişimde yaş stereotiplerinin aktivasyonu modeli ayrıca kalıpyargıların hangi koşullarda aktifleştiğini de tartışmaktadır. Her ne kadar kalıpyargıların etkisi tartışılrsa da iletişimin durumsal ve bağlamsal koşullarının, toplumdaki kültürel normların iletişim pratiklerini etkilediği modellerde de dile getirilen bir unsurdur.

3. Yöntem

Betimsel olarak tasarlanan bu çalışmanın temel amacı, 18-24 yaş arası üniversite öğrencisi gençlerin yaşlılarla kurdukları iletişim örüntülerini analiz etmek ve sahip oldukları kalıpyargıları ortaya koymaktır.

Araştırmanın evrenini Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinde öğrenim gören lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Söz konusu fakültede öğrenim gören yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin yaş aralığı 18-24 dışında olduğu için kapsam dışı bırakılmıştır. Araştırmada gelişigüzel örnekleme ile (Arlı ve Nazik, 2001: 75) seçilen ve araştırmaya katılmayı kabul eden 100 öğrenci ile anket yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak geliştirilen anket iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğrencilerin demografik özellikleri ile ilgili soruların yanı sıra yaşlılık kavramının çağrıştırdığı sözcükler sorulmuştur. İkinci bölümde, araştırmacı tarafından ilgili literatür taranarak hazırlanan 5'li likert tipinde 30 yargı içeren soru yer almaktadır. Araştırma bulguları betimsel analizle değerlendirilmiştir.

3.1 Bulgular ve Tartışma

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Demografik Özellikler		f	%
Cinsiyet	Erkek	43	43
	Kadın	57	57
Yaş	18	3	3
	19	5	5
	20	7	7
	21	23	23
	22	27	27
	23	19	19
	24	16	16
Aile tipi	Çekirdek aile	88	88
	Geniş aile	12	12

Araştırmaya katılan 100 öğrencinin %43'ünü erkekler, %57'sini kadınlar oluşturmaktadır. Öğrencilerin verdikleri yanıtlarla cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Katılımcıların %3'ü 18, %5'i 19, %7'si 20, %23'ü 21, %27'si 22, %19'u 23 ve %16'sı 24 yaş grubunda yer almaktadır. Araştırma tasarımında tercih edilen gelişigüzel örnekleme nedeniyle araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları homojen bir dağılım sergilememektedir. Yaş ortalaması %21.87 olan öğrencilerin 18-24 yaş arası gençlerin oluşturduğu bir kategori olarak ele alınması nedeniyle yanıtlarda yaş unsuru değerlendirmeye alınmamıştır.

Araştırmada geniş ailede yaşayan öğrencilerin verdikleri yanıtlarla çekirdek ailede yaşayan öğrencilerin yanıtları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durumun temel nedeninin öğrencilerin çoğunun (%88) çekirdek ailede yaşamaları olduğu değerlendirilmektedir. Ancak öğrencilerin çekirdek ailede yaşamalarının yaşlılarla kurdukları ya da kuracakları iletişim açısından önemli etkileri olmaktadır. Geleneksel aileden çekirdek aileye geçiş süreci yaşlıların geleneksel ailede sahip oldukları statüleri kaybetmelerine neden olmuştur. Aynı zamanda bu durum yaşlıların sosyal olarak dışlanmalarına ve yalnız olarak algılanmalarına zemin oluşturmuştur. Yaşlıların yalnız olduğu kalıpyargısının araştırmaya katılan gençlerde de olduğu tespit edilmiştir. Gençlerin %59'u yaşlılık kavramının çağrıştırdıkları sorusuna yalnızlık yanıtını vermişlerdir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 16 Mart 2017 tarihli *İstatistiklerle Yaşlılar 2016* verilerine göre toplam hane halklarının %5.4'ünü yalnız yaşayan 65 yaş üzeri bireyler oluşturmaktadır. Sadece bu veri bile yaşlıların sanıldığı kadar yalnız olmadıklarının anlaşılmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte geleneksel aile yapısındaki çözülme yaşlıların yalnız olarak algılanmasının yanı sıra artık birlikte yaşamayan aile üyeleri arasında iletişim ve kuşak çatışması gibi sorunlara yol açabilmekte ve yaşlıların yeni kuşak tarafından sorunlu olarak görülmelerine neden olabilmektedir. Ancak Türkiye bağlamında bu çözülme görülse de geniş aile sisteminin fonksiyonel olarak tamamen yok olmadığı bilinmektedir. Türkiye'de aileler ayrı evlerde oturmalarına rağmen maddi anlamda birbirlerine destek olmakta, ebeveynler çocuklarının bakımı konusunda yaşlılardan yardım istemekte ve yaşlı bakımı yetişkin çocuklar tarafından yapılmaktadır (Taşcı, 2013: 17-18). Bu bağlamda yaşlı aile büyükleri ile etkileşimin devam ettiği Türkiye'de, araştırmaya katılan gençlerin özellikle aile büyükleri ile kurulacak etkileşimden kaçınmadıkları ve aralarındaki iletişime olumlu baktıkları söylenebilmektedir (Bakınız Tablo 3).

Araştırma kapsamında katılımcıların yaşlılara yönelik sahip olduğu kalıpyargıları anlayabilmek açısından yaşlılık kavramının kendilerine ne ifade ettiği sorulmuştur. Söz konusu yargılar kuşaklararası iletişim literatüründe yaygın olarak yer alan yargılardan oluşturularak gençlerin literatürde dile getirilen kalıpyargılara ne ölçüde sahip oldukları analiz edilmiştir. Buna göre katılımcıların belirttikleri kavramların dağılımları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcılara Göre Yaşlılık Kavramının Çağrıştırdıkları

Kavram	f	%
Şefkat	55	55
Güçsüzlük/zayıflık	53	53
Bilgelik	53	53
Depresyon	8	8
Umutsuzluk	15	15
İzolasyon	4	4
Yoksulluk	7	7
Hastalık	66	66
Bağımlılık	18	18
Mutluluk	16	16
Zihinsel Azalma	34	34
İşe Yaramazlık	10	10
Yalnızlık	59	59
Bedende bozulma	25	25
Diğer	5	5

Tablo 2'de yer alan değerlere bakıldığında araştırmaya katılan gençlere göre yaşlılık en çok hastalık (%66), yalnızlık (%59), şefkat (%55), güçsüzlük/zayıflık (%53) ve bilgelik (%53) kavramlarını çağrıştırmaktadır. Yalnızlık kalıpyargısının geleneksel aile yapısından çekirdek aileye geçişle birlikte yaygınlaşmasına benzer şekilde 18. yüzyıl ortalarından itibaren yaşlılık konusunu ele alan klinik araştırmalar da hastalık yargısının yaygınlaşmasında etkili olmuştur. Söz konusu klinik araştırmalarda, yaşlılık biyolojik olarak ele alınmış ve tedavi edilmesi gereken bir hastalık olarak görülmüştür. Etkisi hala süren çalışmaların kurduğu yaşlılık-hastalık bağlantısı kültürel anlamlar ve inançlar sisteminde hastalık, akli durumun zayıflaması, güçsüzlük/zayıflık gibi kalıpyargıları pekiştirmekte ve yeniden üretmektedir. Klinik araştırmalarla birlikte yapılan diğer disiplinlerarası araştırmalar ve geliştirilen sosyal teoriler de yaşlılığa ilişkin olumsuz yargıların yaygınlaştırılmasında etkili olmuşlardır. Örneğin yaşlanmanın tamamen biyolojik

bir süreç olduğu görüşünden hareket eden Defizit (Eksiklik) Teorisi, Amerika Birleşik Devletleri ordusundaki yönetici kadro eksikliğinin giderilmesi için yapılan çalışmalar kapsamında geliştirilen zekâ testinin sonuçlarının değerlendirilmesiyle ortaya çıkmıştır. Araştırma insanların yaşlandıkça zihinsel yönden kayba uğradıklarını bilimsel yöntemlerle tespit etmiş olma iddiasıyla yaşlıları zan altında bırakmıştır (Tufan, 2002: 122-138). İkinci Dünya Savaşı sonrasında yaşanan demografik değişim, uzun dönem nüfus eğilimleri ve ekonomik baskının etkisiyle yaşlanma, refah devleti ve emeklilik sistemi konusu bağlamında yeni bir sorun olarak tanımlanmıştır. Gerontolojinin de geliştiği bu dönemde yaşlanma yine biyolojik olarak değerlendirilmiş, tıbbi ve sosyal bir problem olarak ele alınmıştır (Phillipson ve Baars, 2007: 70). Bu çalışma kapsamında yaşlılara ilişkin yargıları besleyen kaynaklar tek tek açıklanamasa da kalıpyargıların sadece klinik araştırmalar ve sosyal teoriler nedeniyle yaygınlaştığını söylemek mümkün değildir. Medya, dil, edebiyat, sosyal politikalar gibi birçok unsur kalıpyargıların yaygınlaşmasında etkilidir. Araştırmada söz konusu unsurlara maruz kalan gençlerin gerek kuşaklararası iletişim literatüründe gerekse yaşlı ayrımcılığı literatüründe yaygın olarak belirtilen olumsuz kalıpyargıların bazılarını sahip oldukları tespit edilmiştir. Öğrencilerin yaşlılığa ilişkin ifade ettikleri hastalık (%66), güçsüzlük/zayıflık (%53) ve zihinsel azalma (%34) kavramlarına bakıldığında yaşlılık ve hastalık bağlantısının gençler tarafından kurulduğu görülmektedir.

Gençlerin yanıtları arasında depresyon (%8), yoksulluk (%7) ve izolasyon (%4) en az belirtilen kavramlar olmuştur. Gençler yaşlıların yalnız oldukları algısına sahip olsalar da sosyal olarak izole, depresyonda ya da yoksul olduklarına dair yargılara sahip değillerdir. Bununla birlikte yaşlıların bağımlı olduklarına (%18), işe yaramaz olduklarına (%10) ve bedende bozulma yaşadıklarına (%25) dair yargılar görece daha fazla belirtilmiştir. Hastalık ve yalnızlık dışındaki olumsuz kalıpyargıların daha az dile getirilmiş olmasının nedeninin aile büyükleri ile kurulan sürekli etkileşim olduğu değerlendirilmektedir. Çevreyi sınıflandırma ihtiyacından doğan ve genelleştirilmiş inançları içeren kalıpyargıların en büyük özelliği içinde gerçeklik taşımasıdır ve bu nedenle yaygınlaşmaları daha kolaydır. Yaygın kalıpyargıların değişmesinin yolu karşı grubu tanımaktan geçmektedir. Araştırmaya katılan gençlerin çoğunluğunun (%70) aile büyükleriyle etkileşim halinde olduğu düşünüldüğünde bu yanıtlar daha anlamlı olmaktadır. Geniş ailede yaşamayan ve hastalık öyküsü gençlere oranla daha fazla olan yaşlılara ilişkin öğrencilerin sahip olduğu hastalık ve yalnızlık kalıpyargısı oranlarının yüksek olması beklenen bir durumdur. Çevresinden izole, yoksul, işe yaramaz vb. yaşlılar görmeyen gençler bu yargılara sahip değillerdir. Söz konusu kalıpyargıların düşük oranda da olsa belirtilmesinin aile ve yakın çevrede etkileşim halinde olunan bakıma muhtaç yaşlılardan kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Kuşaklararası literatürde yapılan çalışmalarda negatif kalıpyargılarla karşılaştırıldığında, pozitif inanışların daha az olduğu ve daha çok yaşlıya bağlı olduğu açıklanmaktadır (Ryan vd., 2004: 344). Geleneksel yaşam tarzında üretim sürecine dâhil olan ve yaşam deneyimlerini gelecek nesillere aktaran yaşlıların bilge kişiler olarak geniş ailede otoriteyi temsil etmeleri sonucu bilgelik yargısı yaygınlaşmıştır. Bu araştırmada da gençlerin olumlu kalıpyargı olarak en çok dile getirdikleri bilgelik (%53) yargısıdır. Bununla birlikte mutluluk kavramının sadece %16 öğrenci tarafından işaretlendiği tespit edilmiştir. Yaşlıların hasta, yalnız olduklarına dair olumsuz kalıpyargılara sahip olan gençlerin, yaşlıların mutlu olabileceklerini düşünmedikleri değerlendirilmektedir. Şefkat kalıpyargısı da pozitif bağlamda kullanılabilir bir yapıda olmasına rağmen, yaşlılık-hastalık bağlantısı kuran gençlerin yaşlılara şefkatle yaklaştığı ve iletişim biçimlerinin de bu durumdan etkilendiği değerlendirilmektedir.

Gençlerin verdikleri diğer yanıtlarında “ahirete yakınlık”, “çocukça tavırlar sergileme”, “boş vermişlik” ve “küfürbazlık” ifadelerini kullandıkları tespit edilmiştir. Pecchioni ve Croghan’a göre (2002: 716) yaşlı bireyin karakteristik özellikleri algılayanın alımlamasını etkilemektedir. Eğer yaşlı birey negatif kalıpyargılarla bağlantılı karakter özellikleri sergiliyorsa etkileşimde negatif kalıpyargılar aktifleşecektir. Bu bağlamda sadece beş öğrenci tarafından dile getirilen kavramların genel yargılar olmaktan ziyade, kendi çevrelerinde temas halinde oldukları yaşlılara ilişkin deneyimlerden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Tablo 3: Gençlerin Aile Büyükleri İle Kurdukları Etkileşime Yönelik İfadeler

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Aile büyükleriyle (anneanne, babaanne ve dedeler, büyük dayı, teyze vb.) sohbet etmeyi çok severim	2 %2	9 %9	14 %14	50 %50	25 %25
Aile büyüklerini (anneanne, babaanne ve dedeler, büyük dayı, teyze vb.) sık sık ziyarete giderim.	6 %6	27 %27	21 %21	33 %33	13 %13
Aile büyüklerini (anneanne, babaanne ve dedeler, büyük dayı,	14 %14	42 %42	17 %17	23 %23	4 %4

teyze vb.) ziyaret etmek benim için zorunluluk gibidir.					
Zorunlu olmasam aile büyüklerini (anneanne, babaanne ve dedeler, büyüküyük dayı, teyze vb) ziyaret etmekten kaçınırım.	34 %34	36 %36	14 %14	15 %15	1 %1

Gençlerin aile büyükleriyle etkileşimlerine yönelik olan ifadelere verdikleri yanıtlar Tablo 3'te sunulmuştur. Buna göre gençlerin aile büyükleri ile kurdukları iletişime olumlu yaklaştıkları (%75) görülmektedir. Ayrıca aile büyüklerini ziyaret etmeyi zorunluluk olarak görmedikleri (katılmıyorum %56, kararsızım %17) ve kaçınmadıkları (katılmıyorum %70, kararsızım %14) tespit edilmiştir (Bakınız Tablo 3). TÜİK'in *İstatistiklerle Yaşlılar 2016* yılı verilerine göre, "aile üyeleri ile birlikte yaşamayan yaşlıların çocukları tarafından her zaman veya sıklıkla ziyaret edilme" oranı %71.7 ve bazen ziyaret edilme oranı %20'dir (TÜİK, 2016). Araştırmaya katılan gençlerin de bu oranlarla uyumlu şekilde ebeveynleri ile birlikte aile büyüklerini ziyaret ettikleri görülmektedir. Uzun zamanlı ilişkiler bağlamında gerçekleşen kuşaklararası etkileşim daha olumlu olma eğilimindedir ve gençler aileden olan yaşlıları daha pozitif algılama eğilimindedirler (Zhang, 2004: 302). Bu bağlamda gençlerin kuşaklararası iletişim bağlamında yaşlılarla kurdukları ilişkiye olumlu bakmalarının nedenlerinden birinin aile büyükleriyle kurdukları sürekli etkileşim olduğu söylenebilir.

Tablo 4. Gençlerin Yaşlılarla Kurdukları İletişim Biçimlerinin Özellikleri

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Aile büyükleri dışında yaşlılarla iletişim kurmaktan kaçınırım.	37 %37	37 %37	9 %9	15 %15	2 %2
Yaşlıların duyma problemleri olduğu için bağırarak konuşma ihtiyacı hissedirim.	18 %18	22 %22	38 %38	21 %21	1 %1
Yaşlıların çoğu bunadığı için anlattıklarımı tekrar etmek zorunda kalırım.	21 %21	31 %31	25 %25	22 %22	1 %1
Yaşlılara bir şey anlatırken el kol işaretlerini yoğun olarak kullanırım.	12 %12	33 %33	23 %23	28 %28	4 %4
Yaşlıların anlayabilmesi için yavaş ve tane tane konuşurum.	3 %3	17 %17	18 %18	55 %55	7 %7
Yaşlılara bir şey anlatırken basit cümleler kurarım.	5 %5	21 %21	17 %17	45 %45	12 %12
Yaşlılarla konuşurken argo sözcük kullanmaktan kaçınırım.	2 %2	7 %7	2 %2	47 %47	42 %42
Yaşlılarla iletişim kurarken onları kırmamak, gücendirmemek için özellikle dikkatli davranırım.	1 %1	5 %5	5 %5	50 %50	39 %39
Yaşlılara tartışmaya girmekten kaçınırım.	8 %8	17 %17	21 %21	31 %31	23 %23
Yaşlılarla konuşurken görüşümü savunur, gerekirse tartışma ortamı yaratırım.	12 %12	29 %29	30 %30	22 %22	7 %7
Yaşlılara her zaman saygılı davranmaya çalışırım.	1 %1	6 %6	8 %8	37 %37	48 %48
Yaşlılarla konuşurken kendimi gergin hissedirim.	31 %31	44 %44	12 %12	11 %11	2 %2
Yaşlılarla konuşmam bitince kendimi rahatlamış hissedirim.	19 %19	29 %29	27 %27	21 %21	4 %4
Yaşlılar anlattıklarımı anlamazlar.	41 %41	33 %33	18 %18	7 %7	1 %1
Yaşlılarla konuşurken ne söyleyeceğimi bilemem.	39 %39	41 %41	14 %14	5 %5	1 %1
Yaşlılar konuşurken sürekli öğüt verirler.	2 %2	15 %15	24 %24	46 %46	13 %13
Yaşlılar köşelerine çekilmiş kişiler oldukları için iletişim kurmak istemezler.	47 %47	43 %43	6 %6	4 %4	0
Yaşlılar hayattan beklentisi olmayan ümitsiz kimselerdir.	52 %52	29 %29	15 %15	4 %4	0
Yaşlılar internet ve sosyal medya kullanmazlar.	22 %22	29 %29	26 %26	19 %19	4 %4
Yaşlılar gençlere göre daha	10	23	41	17	9

hoşgörülüdür.	%10	%23	%41	%17	%9
Yaşlıların yaşam deneyimlerinden (bilgiğinden) bir şeyler öğrenebileceğimi düşünürüm.	1 %1	3 %3	20 %20	41 %41	35 %35
Yaşlılarla konuşmak her zaman eğlencelidir.	2 %2	12 %12	50 %50	24 %24	12 %12
Yaşlılarla konuşurken her zaman rahat hissedirim.	4 %4	16 %16	40 %40	32 %32	8 %8

Gençlerin yaşlılarla kurdukları iletişim biçimlerinin özelliklerinin anlaşılabilmesini sağlayan ifadeler Tablo 4'te verilmiştir. Buna göre öğrencilerin aile büyükleri dışındaki yaşlılarla iletişim kurmaktan kaçınmadıkları (katılmıyorum %74) tespit edilmiştir. Gençlerin yaşlılarla konuşma biçimlerine bakıldığında "yaşlıların duyma problemleri olduğu için bağırarak konuşma ihtiyacı hissedenlerin" oranı %22, anlattıklarını tekrar etmek zorunda kalanların oranı %23, yoğun el kol işareti kullananların oranı %32, yavaş ve tane tane konuşanların oranı %62, basit cümleler kuranların oranı %57, argo sözcük kullanmaktan kaçınanların oranı %89, konuşurken dikkatli davrananların oranı %89'dur. Bu sonuçlar ışığında gençlerin yaşlılarla kurdukları iletişimde, bağırmak, el kol işareti kullanmak gibi literatürde yaşlılarla ilişkilendirilen himayeci veya baskın bir tarzda konuşma yaptıkları söylenemez. Bunun yanı sıra gençlerin yine de yaşlı konuşması ya da ikincil bebek konuşması denilen, karşıdaki kişi anlamayacakmış gibi basit cümleler kurarak tane tane konuştukları söylenebilmektedir. Bu durum gençlerin sahip oldukları özellikle hastalıkla ilişkilendirilebilecek kalıpyargılardan kaynaklanmaktadır. Öte yandan gençlerin kurdukları iletişimde argo sözcükler kullanmadıkları, yaşlılarla kurdukları iletişimde saygılı ve dikkatli davrandıkları görülmektedir. Bu durum destekleyici diğer ifadelerle de açıklık kazanmaktadır. Gençlerin yaklaşık yarısının yaşlılarla kurdukları iletişimde tartışmaya girmekten kaçındıkları (%54) ve katılımcıların %41'inin görüşlerini savunmak konusunda bile tartışma ortamı yaratmadıkları tespit edilmiştir. Gençlerin tartışmaya girmeme konusundaki yanıtlarını sadece saygıya bağlamak tek başına yeterli değildir. Yaşlının ve gençlerin kişilik özellikleri ve iletişimin durumsal ve bağlamsal özellikleri de tartışma ortamının oluşmasında etkili olmaktadır. Ancak yaşlılara her zaman saygılı davranmaya çalıştıklarını ifade eden genç öğrencilerin (%85) gerekli görmedikçe yaşlılarla tartışmaya girmedikleri düşünülmektedir. Kuşaklararası iletişim literatüründe, iletişim uyum teorisinde tartışılan bu durumda gençlerin uyum sürecinde normlardan etkilendikleri ve sorunsuz iletişim kurmak için saygı gösterdikleri ve argo sözcükleri kullanmaktan kaçındıkları açıklanmaktadır (Giles vd., 1991; Hung, vd. 1997:84-85). Özellikle kuşaklararası iletişim literatüründe Asya kültürlerini inceleyen çalışmalarda bu tür sonuçlar ortaya çıkmıştır. Örneğin McCann ve Giles araştırmalarında Taylandlı katılımcıların kuşaklararası iletişimde, saygı, hürmet ve hiyerarşiye önem veren, yaşlı olmayı bir statü kabul eden Tai kültürünün etkisi olduğunu tespit etmişlerdir (2007: 9). Aynı kültürel geleneklere sahip olunmasa da bu durumun Türkiye için geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Araştırma kapsamında gençlerin verdiği yanıtların da Türk kültüründe yer alan ataya saygı nosyonundan ileri geldiği değerlendirilmektedir. Her ne kadar %100 oranında gençlerin yaşlılara saygı duydukları söylenemese de, yine de çoğunluğun saygılı davranmayla ilişkilendirilebilecek iletişim biçimlerine sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Genç öğrencilerin yaşlılarla girdiği iletişimde kendilerini gergin hissedip hissetmedikleri konusundaki yargılara verilen yanıtlara bakıldığında gençlerin kendilerini gergin hissetmedikleri (%75) görülmüştür. Bu yargının destekleyici ifadesi olarak konuşma bittiğinde de rahatlatma hissettiğini söyleyen öğrencilerin oranının da %25 olduğu tespit edilmiştir. Yaşlılarla iletişim kurmayı eğlenceli bulan gençlerin oranı %35 iken, kendini rahat hisseden öğrencilerin oranı %40'tır. Her iki yargıda da kararsız olan öğrencilerin oranı yüksektir. Yaşlılarla iletişim kurmanın eğlenceli olup olmadığı konusunda kararsız görüş bildiren öğrenci oranı %50 iken, kendini rahat hissetme konusunda kararsız olan öğrencilerin oranı %40'tır. Kuşaklararası iletişim literatüründe belirtildiği gibi, saygılı ve dikkatli davranma düşüncesi bazı gençler tarafından gerginlik ve kaçınma kaynağı olarak görülebilmektedir. Öğrencilerin kararsızlığının nedeninin konuşmanın bağlamından ve saygılı ve dikkatli davranma düşüncesinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Gençlerin sahip oldukları kalıpyargıları destekleyen ifadelerle verdikleri yanıtlara bakıldığında, anketin ilk bölümündeki çıktılarla uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Yaşlılığa dair bilgelik kalıpyargısının yüksek oluşu yargılarda da kendini göstermektedir. Gençler yaşlıların yaşam deneyimlerinden bir şeyler öğrenebileceklerini (%76) ve bu bağlamda yaşlıların sürekli öğüt verdiklerini (%59) düşünmektedirler. İzolasyon ve umutsuzluk gibi iki olumsuz kalıpyargının da ifadelerde çok az yer aldığı görülmüştür. Yaşlıların köşelerine çekilmiş kimseler olduklarını düşünen gençlerin oranı %4 iken, ümitsiz kimseler olduklarını düşünen gençlerin oranı yine %4'tür. Yaşlıların sosyal medya ve internet kullanmadıklarına

(%23) ve gençleri anlamadıklarına (%8) dair yargıların da yine gençler arasında çok yaygın olmadığı tespit edilmiştir. Gençler kurdukları iletişimde yaşlıların kendilerini anladıklarını (%74) düşünmektedirler. Kuşak çatışması tartışmalarında da yer alan farklı kuşakların düşünme ve eyleme biçimlerinin farklı olması nedeniyle birbirlerini anlamayacakları, yaşlıların gençlerin yoğun olarak kullandığı yeni iletişim teknolojilerini kullanmadıkları gibi yaygın yargıların da araştırmaya katılan gençlerde olmadığı görülmektedir.

Tablo 5. Gençlerin Kendi Akranlarıyla Kurdukları İletişime Yaklaşımları

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Yaşlılara göre gençlerle iletişim kurmayı tercih ederim.	14 %14	22 %22	34 %34	21 %21	9 %9
Kendi akranlarımla (gençlerle) daha rahat iletişim kurarım.	8 %8	14 %14	31 %31	29 %29	18 %18
Kendi akranlarım (gençler) beni daha rahat anlarlar.	8 %8	14 %14	35 %35	26 %26	17 %17

Tablo 5 incelendiğinde gençlerle iletişim kurmayı tercih eden öğrencilerin oranının %35 olduğu görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin %34'ü bu konuda kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Kendi akranlarıyla daha rahat iletişim kurduklarını belirten öğrenciler %47 iken bu konuda kararsız olan öğrencilerin oranı %31'dir. Aynı şekilde gençlerin kendilerini daha rahat anladıklarını düşünen gençlerin oranı %43 iken, kararsız olanlar %35'tir. Kuşaklararası iletişim araştırmalarında çoğunlukla bireylerin kendi yaş grubundaki kişilerle iletişim kurmaya eğilimli oldukları ifade edilse de bu araştırmada gençlerin böyle bir eğilimi olduğunu söylemek mümkün değildir. Bununla birlikte gençlerin kendi akranlarıyla kurdukları iletişimde daha rahat oldukları söylenebilir. Gençlerin yaşlılarla iletişim kurmaktan kaçınmasalar da, hem sahip oldukları ortak değerler nedeniyle hem de saygılı ve dikkatli iletişim kurma zorunluluğu hissetmemeleri nedeniyle kendi akranlarıyla daha rahat iletişim kurdukları değerlendirilmektedir.

4. Sonuç

Betimleyici olarak tasarlanan bu çalışmada araştırmaya katılan gençlerin yaşlılığa dair hastalık, yalnızlık, güçsüzlük/zayıflık gibi olumsuz kalıpyargılara sahip olduğu görülmüştür. Gerek kuşaklararası iletişim literatüründe gerekse yaşlı ayrımcılığı literatüründe yaşlılığa ilişkin yer alan en yaygın kalıpyargı hastalıktır. Sağlık alanında yaşlanmanın biyolojik olarak ele alınması sonucunda yaşlılık tedavi edilmesi gereken bir süreç olarak görülmüş ve yaşlılık-hastalık bağlantısı doğal olarak kabul edilmiştir. Gençlerin de bu doğal bağlantıya uygun olarak hastalık-yaşlılık bağlantısı kurdukları değerlendirilmektedir. Yaşlılık-hastalık ilişkisiyle bağlantılı olarak literatürde zihinsel ve fiziksel yetilerde azalma yaşlılıkla ilişkilendirilen yargılar arasında yer almıştır. Genç öğrencilerin bu bağlantıyı çok fazla kurmadıkları görülmüştür. Bu durumun temas halinde oldukları yaşlıların fiziksel kısıtlarıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Yalnızlık kalıpyargısı toplumsal yapıdaki aile tipinin çekirdek aileye dönmesi ile bağlantılı şekilde ortaya çıkmıştır. Artık geniş ailede çocukları ve torunları ile birlikte yaşamayan yaşlıların yalnız oldukları kanısı yaygındır ve araştırmaya katılan gençlerde de görülmektedir. Bunun yanı sıra araştırmaya katılan gençlerin çoğunun kuşaklararası literatürde yer alan ve yaşlılarla ilişkilendirilen ümitsiz, huysuz, köşesine çekilmiş gibi olumsuz kalıpyargılara sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Dolayısıyla kurdukları iletişimde hastalık dışındaki olumsuz kalıpyargıların etkisinin yüksek olduğunu söylemek mümkün değildir. Gençler arasında yaygın olan bilgelik olumlu kalıpyargısının kuşaklararası iletişime olumlu yönde etki ettiği ve bu nedenle gençlerin yaşlılarla kurdukları iletişimi olumlu olarak algıladıkları değerlendirilmektedir. Ancak kalıpyargıların aktifleşmesinde bağlam, algılayanın karakteristik özellikleri ve yaşlı bireyin karakteristik özellikleri etkili olmaktadır. Örneğin bir yaşlıyla huzurevinde kurulacak bir iletişimle, lüks bir otelde kurulacak iletişim arasında farklılıklar olacaktır (Pecchioni ve Croghan, 2002: 716). Bu nedenle genel yargıların yanı sıra kurulan iletişimin durumsal ve bağlamsal özelliklerinin değerlendirilmesi, gençlerin temas halinde oldukları yaşlı bireylere ilişkin verilere bakılması ve kalıpyargıların nasıl aktifleştiğine dair çalışmaların yapılması gerektiği değerlendirilmektedir.

Kuşaklararası iletişim literatürüne göre, gençlerin aile büyükleri ile kurduğu ilişkiler uzun zamanlı ilişkiler bağlamında gerçekleşen kuşaklararası etkileşimdir ve daha olumlu olma eğilimindedir. Bu çalışmada da literatürle paralel şekilde gençlerin aile büyükleri ile ilgili daha olumlu tutuma sahip oldukları ve iletişimden kaçınmadıkları görülmüştür.

Görüşme yapılan gençlerin yaşlılarla kurdukları iletişimde saygılı olmaya özen gösterdikleri, argo sözcük kullanmadıkları, özellikle konuşmalarına dikkat ettikleri tespit edilmiştir. İletişim uyum teorisine

referansla gençlerin değerlendirdikleri kısıtlara göre konuşmalarında bağırarak konuşma, el kol işaretlerini kullanma, anlattıklarını tekrar etme gibi iletişim biçimini dengelemek için ifade edilen unsurları çok fazla kullanmadıkları tespit edilmiştir. Gençlerin iletişim örüntülerinde görülen bu durumun iki temel sebebi olduğu değerlendirilmektedir. İlk gençlerin sahip oldukları olumsuz kalıpyargıların az olması nedeniyle yaşlıların fiziksel yetilerini kayb ettikleri algısının yoğun olmadığı değerlendirilmektedir. İkinci olarak kuşaklararası iletişimde önemli bir yere sahip olan kültürel farklılıkların bu araştırma için geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye'deki yerleşik normların konuşmada çok etkili olduğu, ataya saygı nosyonunun hâlâ etkili olduğu bilinmektedir. Araştırmaya katılan gençler de kültürel geleneklere uygun olarak yaşlıya saygılı davranmaktadırlar. Diğer yandan bu durum gençlerin saygılı kaçınan iletişim olarak kavramsallaştırılan duruma da yaklaştıklarını göstermektedir. Çünkü gençlerin yaklaşık yarısı iletişimlerinde çatışmadan kaçındıklarını, görüşlerini yeterince savunmadıklarını ifade etmişlerdir. Gençlerin saygılı iletişim örüntülerinin ve tartışmadan kaçınmalarının hangi bağlamlarda geçerli olduğunun anlaşılabilmesi için nitel çalışmalarla desteklenmesi gerekmektedir.

İletişim uyum teorisi temel alınarak yapılan çalışmalarda, farklı kuşaktaki insanların, diğer yaş grupları yerine kendi yaş gruplarındakilerle iletişim kurmaya eğilimli oldukları görülmüştür. Genç bireyler yaşlılara saygılı davranmayı zorunlu hissetmelerinden dolayı genellikle iletişimden kaçınmaktadırlar. Ancak bu çalışmada genç öğrencilerin her ne kadar kendi akranlarıyla kurdukları iletişimi daha rahat olarak nitelendirse de aile büyükleri dışındaki yaşlılarla iletişim kurmaktan kaçınmadıkları tespit edilmiştir. Bu durum da yine Türk kültüründe yaşlıya verilen değerle açıklanabilmektedir.

Sonuç olarak kuşaklararası iletişim bağlamında Türkiye'de gençlerin sahip oldukları kalıpyargıların literatürdeki olumsuz kalıpyargılarla birebir örtüşmediği ve gençlerin yaşlılarla kurduğu iletişime daha olumlu yaklaştıkları söylenebilir. Genç yaşlı arasındaki iletişim literatürde çoğunlukla kaçınmayla ilişkilendirilmesine rağmen, olumlu sonuçlar da çıkmıştır (Ryan vd., 2004: 344). Ancak bu durumu betimsel olarak açıklamaya çalışan bu araştırmanın grup üyelerinin önceki deneyimleri, kişilik özellikleri, inanışları, iletişimdeki sözlü ya da sözsüz unsurların incelenmesi gibi farklı başlıklarla nicel ve nitel çalışmalarla desteklenmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra yaşlıların da gençlere yönelik sahip olduğu kalıpyargılar olduğu bilinmektedir. Örneğin İçli araştırmasında yaşlıların gençleri namus ve terbiye gibi değerlere önem vermeyen, saygısız, anne ve babalarına bakmayan (2004: 16-17) gibi olumsuz şekilde nitelediklerini tespit etmiştir. Kuşaklararası iletişim çalışmalarında yaşlıların da sahip olduğu yargılardan etkilenecek iletişimi olumlu ya da olumsuz yönde ilerlettikleri bilinmektedir. Kuşaklararası iletişim temelinde yapılacak araştırmaların yaşlıları da kapsayacak şekilde genişletilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, Gülcan (2007). *Farklı Kuşaklardaki Bireylerin Teknolojiyi Algılama ve Kullanma Durumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Ekonomisi ve Beslenme Anabilim Dalı, Ankara.
- Aktaş Yamanoglu, Melike (2008). *Kent Yoksulu Gençlerin Tüketim Toplumunda Yaşama Deneyimleri: Ankara Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara.
- Aktaş, Yıldız (2012). *Mizah Dergilerinde Gençlik Alt Kültürlerinin Temsili: Uykusuz Dergisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Ankara.
- Alıcı, Birgül (2014). *Animasyon Filmlerin Çocukların Tüketim Alışkanlıklarına Etkisi: Robotlar, Barbie Moda Masalı, Cedric ve Winx Club Animasyon Filmleri İncelemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Kocaeli.
- Arlı, Mine ve Nazik, Hamil (2001). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- Aydın, Erdal (2010). *Aile İşletmelerinin Sürdürülebilirliğinde Sonraki Kuşakların Duygusal Sahiplik Algılamalarının Rolü-Türkiye'deki Kıdemli İşletmeler Bağlamında Araştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Baydili, İsmail (2011). *Terör Konulu Sinema Filmlerinin Genç Nüfus Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Frat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Elazığ.
- Canatan, Ayşe (2009). *Gençlerin Yaşlılarla İlgili Düşünceleri*. *EKEV Akademi Dergisi*, C.13, S. 39, s. 179-187.
- Candan, Gizem (2011). *MTV Kanalında Yayınlanan Mobil Teknoloji Reklamları ve Gençlik Kültürü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Antalya.
- Çolakoglu, Bengü Emine (2011). *Reklamlarda Sosyal Temsil Alanı Olarak Yaşlı Kuşağın Sunumu*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Demirtaş, H. Andaç (2003). *Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar*. *İletişim: araştırmaları Dergisi*, C. 1, S.1, s.123-144.
- Erşen, Mustafa Türker (2002). *Toplumsal İletişimde Gençlik Alt kültürlerinin Yeri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ertekin, Aysegül (2011). *Genç Kız Dergilerinde Kimliğin İnşası ve Bu Bağlamda Heygiri Dergisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, İstanbul.
- Eryılmaz, Ali (2011). *Yaşam Boyu Gelişim Yaklaşımı*. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi*, C. 3, S.1, s. 49-66.
- Giles, Howard vd. (1991). *Accommodation Theory: Communication, Context, and Consequence*. İçinde, *Contexts of Accommodation* (ed. Howard Giles, Justine Coupland, Nikolas Coupland), Cambridge: Cambridge University Press, s.1-68.
- Giles, Howard ve Gasiorek, Jessica (2011). *Intergenerational Communication Practices*. İçinde, *Handbook of The Psychology of Aging* (ed. K. Warner Schaie ve Sherry L. Willis), London: Elsevier, s. 233-247.
- Gönen, Yelda Özlem (2005). *2000'li Yılların Başında Türk Televizyon Reklamlarında Yaşlı İnsan İmgesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Antalya.
- Güngör, Derya (2000). *Bağlanma Stilleri ve Zihinsel Modellerin Kuşaklararası Aktarımında Anababalık Stillerinin Rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

- Güven, Uğur Zeynep (2010). *Gençlerin Televizyona Yönelik Tutum ve Davranışları: Türkiye'de Müzik Kanalları Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, İstanbul.
- Harwood, Jake (1998). Young Adults' Cognitive Representations of Intergenerational Conversations. *Journal of Applied Communication Research*, S. 26, s. 13-31.
- Harwood, Jake (2007). Aging, Identity, Attitudes and Intergenerational Communication. İçinde, *Understanding Communication and Aging*, (ed. J. Harwood), Arizona: Sage, s.73-91.
- Harwood, Jake ve McKee, Jordan ve Lin, Mei-Chen (2000). Younger and Older Adults' Schematic Representations of Intergenerational Communication. *Communication Monographs*, C. 67, S.1, s. 20-41.
- Hummert, Mary Lee (2011). Age Stereotypes and Aging. İçinde, *Handbook of The Psychology of Aging* (ed. K. Warner Schaie ve Sherry L. Willis), London: Elsevier s. 249-262.
- Hung NG, Sik vd. (1997). Younger Adults' Communication Experiences and Contact With Elders and Peers. *Human Communication Research*, C. 24, S.1, s. 82-108.
- İçli, Gönül (2004). Huzurevinde Kalan Yaşlılar Üzerine Bir Araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, S. 2004(I), s. 5-24.
- İlhan, Vahit (2010). *Medya ve Gençlik: 15-24 Yaş Arası Gençlerin Televizyon Dizilerini İzleme Pratiklerindeki Dönüşüm*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Kayseri.
- İmik, Nural (2006). *2000-2005 Arası Türkiye'de Televizyon Dizilerinde Kullanılan Müziğin Genç İzleyicilere Etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı, Elazığ.
- Kabaş, Bülent (2012). *Karşı-kültürlerin Popülerleşmesi Sürecinde Gençlik Altkültürlerinin Rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Kadılar, Elif (2011). *Üç Kuşak Kadının Cinsiyet Rollerini: Ankara Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Mersin.
- Karaaslan, Serpil (2014). *Kuşaklararası Farklılıkları Örgütler Üzerinden Anlamak: Bir Alan Araştırması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler Anabilim Dalı, Ankara.
- Kır, Gülten (2008). *İnternet ve Genç Kimliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Kocaeli.
- Kırcelli, Seher (2011). *Yeni İletişim Teknolojileri, Sanal Kamusalıklar ve Toplumsal Cinsiyet: Facebook'ta Genç Kadınların Kimlik İnşa Süreçleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara.
- Koçak, Abdullah ve Terkan, Banu (2010). *Medya ve Yaşlılar: Yaşlıların Medya İzleme Davranışları ve Motivasyonları*, Konya: Çizgi Yayınları.
- Lahaye, Willy vd. (2011). *Kuşaktan Kuşağa Aktarım, Çocuklarımız Çocuklarını Nasıl Eğitiyor?*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mandrıncıoğlu, Aliye (2010). Dünyada ve Türkiye'de Yaşlıların Demografik Özellikleri. *Ege Tıp Dergisi*, C. 49, S. 3, s. 39-45.
- McCann, Robert vd. (2005). Beliefs About Intergenerational Communication Across the Lifespan: Middle Age and the Roles of Age Stereotyping and Respect Norms. *Communication Studies*, C. 56, S. 4, s. 293-311.
- McCann, Robert ve Giles, Howard (2007). Age-Differentiated Communication in Organizations: Perspectives from Thailand and the United States. *Communication Research Reports*, C. 24, S. 1, s. 1-12.
- Morsümbül, Şebnem (2014). *Değerlerin Kuşaklar Arası Değişimi: Ankara Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Oktay, Berrin (1999). *Kuşaklararası Karşılaşırma (Farklı Öğretim Kurumlarında Öğrenim Gören Kız Öğrenciler ve Annelerin Değer Yargılarının Karşılaştırılması)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ota, Hiroshi vd. (2007). Beliefs About Intra and Intergenerational Communication in Japan, the Philippines, and the United States: Implication for Older Adults' Subjective Well-Being. *Communication Studies*, C. 58, S. 2, s. 173-188.
- Önol, Aslı (2013). *Yaşlanmakta Olan Türkiye'de Büyükebeveyn-Torun İlişkileri: Kuşaklararası İletişim ve Yaşlanma Kaygısının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Öztop, Hülya (2000). *Yaşlı Ana-Babaların Yetişkin Çocuklarıyla İlişkileri ve Bu Konudaki Beklentiler: Kuşaklararası Bir Değerlendirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özübek, Tülay (2010). *Gençlerin Tüketim Davranışlarında Televizyonun Yönlendirici Rolü: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, İstanbul.
- Özörçün Küçükertan, Nurten (2013). *Kıbrıslı Türk Annelerin Savaşla İlgili Trauma Deneyimlerinin Çocuklarının İyilik-Hallerine Kuşaklararası Aktarımı: Ebeveynlik Stillerinin Aracı Rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Pecchioni, Loretta L. ve Croghan, Jon M. (2002). Young Adults' Stereotypes of Older Adults With Their Grandparents as the Targets. *Journal of Communication*, S. December (2002), s. 715-730.
- Phillipson, Chris ve Baars, Jan (2007). Social Theory and Social Ageing. İçinde. *Ageing in Society European Perspectives on Gerontology*. Bond, John vd. (ed.). London: SAGE. s.68-84.
- Ryan, Ellen Bouchard vd. (2004). Communication Beliefs About Youth and Old Age in Asia and Canada. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, S. 19, s.343-360.
- Şener, Zehra Işıl (2011). *Genç Tüketicilerin Cep Telefonu Kullanımına İlişkin İhtiyaç ve Motivasyonlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Ankara.
- Taşcı, Faruk, (2013). Refah Devleti Modelleri İçinde Türkiye'nin Pozisyonu: 'Yaşlı Algısı' Üzerinden Değerlendirmeler. *İnsan & Toplum*, C.3, S.5, s.5-35.
- Tokgöz, Nimet (2011). *Antalya ve Çevresinde Yaşayan 60 Yaş Üstü Yaşlıların Kuşaklararası İlişkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gerontoloji Anabilim Dalı, Antalya.
- Tufan, İsmail (2002). *Antikçağdan Günümüze Yaşlılık Sosyolojik Yaşlanma*. İstanbul: Aykırı Araştırma Yayınları.
- TÜİK (2016). *İstatistiklerle Yaşlılar 2016 Haber Bülteni*.
file:///C:/Users/Nil%20C3%BCfer%20P%20C4%B1nar%20KILI%20C3%87/Desktop/%20C4%B0statistiklerle_Ya%20C5%9Fl%20C4%B1lar_16.03.2017.pdf Erişim Tarihi 29.01.2018.
- Tüybek, Cüneyt (2004). *Kuşaklararası Farklılık Açısından Üniversite Gençliği ve Aile*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Konya.
- Üstün, Elif (1994). *8-11 Yaşlarındaki Çocukların Psikososyal Açısından Potansiyellerinin Çocuk-Aile Gözüyle İncelenmesi ve Kuşaklar Arası Çocuk Yetiştirmeye Ait İnançların Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Williams, Angie ve Nussbaum, John F. (2001). *Intergenerational Communication Across The Life Span*. London: LEA.
- Yalçınöz, Büşra (2011). *Çocuk Olmaktan Baba Olmaya: Türkiye'deki Babalarda Kuşaklararası Bir Karşılaşırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yıldırım Becerikli, Sema (2013a). Kuşaklararası İletişim Farklılığı: Bilim Teknoloji ve Yenilik Haberleri Üzerinden Bir Odak Grup Çalışması. *Selçuk İletişim*, C.8, S. 1, s. 5-18.
- Yıldırım Becerikli, Sema (2013b). Kuşaklararası İletişim Açısından Yeni İletişim Teknolojilerinin Kullanımı: İleri Yaş Grubu Üzerine Bir Değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2013/I, S. 44, s. 19-31.
- Zhang, Yan Bing (2004). Initiating Factors of Chinese Intergenerational Conflict: Young Adults' Written Accounts. *Journal of Cross Cultural Gerontology*, S.19, s.299-319.